

สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาสีงแวดล้อม กรณีใช้สิทธิฟ้องคดี

วันที่รับบทความ : 10/09/63
วันที่แก้ไขบทความ : 14/09/63
วันที่ตอบรับบทความ : 24/11/63

ยุทธศักดิ์ ติอรัม¹
ศิลป์ชัย ลีลิตธรรม²

บทคัดย่อ

สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาสีงแวดล้อมกรณีใช้สิทธิฟ้องคดีเดิมเป็นสิทธิที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมาย การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ถูกยกเลิกไปทำให้หลักการสำคัญบางประการในเรื่องสิทธิในสีงแวดล้อมได้ถูกยกเลิกไป กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้สิทธิแก่ประชาชนที่ได้รวมกลุ่มกันเป็นชุมชนมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ การอนุรักษ์ บำรุงรักษา การได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ คัดกรองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสีงแวดล้อม การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งด้านคุณภาพสีงแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพจะกระทำมิได้ โดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่ได้กล่าวถึงสิทธิของประชาชนในการฟ้องคดีสีงแวดล้อม เพียงแต่ให้สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลสีงแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ ผลการศึกษาพบว่าสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้สิทธิฟ้องคดีไม่สามารถดำเนินการได้เพราะรัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติให้ชัดเจน ผู้เขียนเห็นว่าควรที่จะบัญญัติสิทธิในการฟ้องคดีสีงแวดล้อมให้ชัดเจนเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิในสีงแวดล้อมซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานได้รับการคุ้มครองโดยประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาซึ่งจะสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักการแห่งความร่วมมือ

คำสำคัญ : สิทธิ การมีส่วนร่วมของประชาชน การฟ้องคดี

¹ อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, อีเมล: yuthasak.d@dru.ac.th

² อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

People Participation Right of Environmental Protection : Right to Take Legal Action.

Received : 10/09/2020

Revised : 14/09/2020

Accepted : 24/11/2020

Yuthasak Deearam¹

Silchai Leelitthum²

Abstarct

People Participation Right of Environmental Protection: Right to take legal action was prescribed in the constitution. Since the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 has come into force, that caused The Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2550 be revoked. That caused some principles were canceled such as: the right of a community to take legal action against a government agency to enforce the performance of their duties; the rights of a person and communities in the preservation and exploitation of natural resources and biological diversity and in the protection, promotion and conservation of the quality of the environment for usual and consistent survival in the environment; any project or activity which may seriously affect communities with respect to the quality of the environment, natural resources and biological diversity shall not be undertaken. But the Constitution 2560 did not mention about the right of a community to take legal action in environmental case. It's only gived the right to manage, maintain and utilize natural resources, environment and biodiversity in a balanced and sustainable manner, in accordance with the procedures as provided by law. After researched we found the right of people participation to take legal action cannot be proceeded because the constitution did not expressly prescribed. Authors believed that right to take environmental case to legal action should be expressly stated in the Constitution because the protection of environmental rights is a fundamental right which is protected by the people participation to preserve the right according to principle of democracy, sustainable development, people participation and cooperation of people.

Keywords: Right, People Participation, Right to take legal action

¹ Lecturer, Faculty of Humanities and Social Science, Dhunburi Rajabhat, **E-mail:** yuthasak.d@dru.ac.th

² Lecturer, Faculty of Humanities and Social Science

บทนำ

จากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันที่กำลังคุกคามมีผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ลำบากขึ้นเพราะความไม่สมดุลทางธรรมชาติ เหตุของความไม่สมดุลทางธรรมชาติ นี้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากระบบเกษตรกรรมเป็นระบบอุตสาหกรรม ทำให้มีการระดมสรรพกำลังที่มีทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งต่าง ๆ ที่มีมาเป็นทุนในการพัฒนาประเทศก่อให้เกิดผลที่ตามมาคือผลกระทบต่อสภาวะสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัว ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมโดยรวม โดยผลกระทบของสิ่งแวดล้อมมีผลเสียหายน้อมมนุษย์มากมายเกินกว่าที่มนุษย์จะดำรงรักษาเยี่ยงยาให้สิ่งแวดล้อมกลับคืนสู่สภาพเดิม

โดยสถานการณ์ปัจจุบันมนุษย์ได้สร้างความเสียหายแก่ธรรมชาติมากมายเกินกว่าที่ธรรมชาติจะเยียวยาฟื้นฟูตัวเองได้สุดท้ายผลกระทบได้กลับคืนมาสู่มนุษย์และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงหนีไปไหนได้ ซึ่งประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบนี้เช่นกัน เช่น ในสถานการณ์ปัจจุบันที่ถูกสภาวะภัยแล้ง คุกคามอย่างหนักจนทำให้ปริมาณน้ำกักเก็บในเขื่อนอยู่ในระดับวิกฤติส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ อีกทั้งการปล่อยมลพิษของอุตสาหกรรมทั้งในอากาศ ดินและแหล่งน้ำ ทำให้คุณภาพการดำรงชีวิตของมนุษย์แย่ลง มนุษย์เจ็บป่วยจากสภาวะสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษมากขึ้น เช่น โรคมินามาตะ โรคอิไตอิไต โรคมะเร็งต่าง ๆ อันเป็นผลพวงมาจากการกระทำของมนุษย์ในการดักตวงผลประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม โดยการดักตวงผลประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมนี้จะอยู่เฉพาะกลุ่มคนบางกลุ่มที่มีกำลังในการดำเนินการ

หากสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกวิธี การอยู่รอดของมนุษย์ในอนาคตอาจจะมีปัญหา เพราะมนุษย์ในยุคปัจจุบันได้ใช้สิทธิของตนในการใช้สิ่งแวดล้อมอย่างเกินขอบเขตจนเบียดเบียนสิทธิของมนุษย์ในยุคต่อไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นตัวกำหนดความอยู่รอดของมนุษย์ไม่ใช่มนุษย์เป็นตัวกำหนดความอยู่รอดของสิ่งแวดล้อม โดยในประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีการรับรองสิทธิในสิ่งแวดล้อมไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานในการมีชีวิตที่ดี

เมื่อประชาชนมีสิทธิในสิ่งแวดล้อมก็จะก่อให้เกิดหน้าที่ในการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการรักษาสิ่งแวดล้อม แต่เดิมการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาสิ่งแวดล้อม เพราะกฎหมายไม่เปิดช่องให้เข้าไปมีส่วนร่วมทั้งที่สิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนทุกคนไม่ว่าบุคคลผู้นั้นจะมีส่วนร่วมในการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือไม่ หากพิจารณาให้ดีแล้วอาจจะไม่ยุติธรรมกับประชาชนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม แต่ต้องมารับผลเสียที่เกิดขึ้นอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ที่เป็นเจ้าของสิทธิในสิ่งแวดล้อมเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม โดยรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 43 (2) กำหนดให้บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะเห็นได้ว่าบุคคลและชุมชนมีสิทธิที่จะจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

แนวความคิดพื้นฐานของสิทธิในสิ่งแวดล้อม

แนวความคิดเรื่องสิทธิในสิ่งแวดล้อม (Right to Environment) ได้ปรากฏขึ้นพร้อมกับพัฒนาการสิทธิมนุษยชนเป็นผลมาจากความวิตกกังวลของมนุษยชาติต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม จึงเป็นที่มาของแนวความคิดที่ว่า “สิ่งแวดล้อมควรถือเป็นสมบัติร่วมกันของมนุษยชาติ” (อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, 2561, หน้า 28) และถือเป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนที่จะต้องรักษาสภาพแวดล้อม สิทธิในสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้โดยมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ สิทธิในสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่สามารถอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ปลอดภัย เพราะในปัจจุบันสิทธิในสิ่งแวดล้อมได้ถูกกลืนไปอย่างมาก เช่น สิทธิที่จะได้รับอากาศบริสุทธิ์ สิทธิที่ได้รับน้ำสะอาด เป็นต้น

ถ้าสิ่งแวดล้อมดีประชาชนก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งในปัจจุบันสิทธิในสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนที่จะได้รับการคุ้มครองและรับรอง โดยมีคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 124/2487 ได้วางหลักพื้นฐานการรับรองสิทธิว่า “สิทธิ” คือประโยชน์อันบุคคลมีอยู่ แต่ประโยชน์จะเป็นสิทธิหรือไม่ต้องแล้วแต่ว่าบุคคลมีหน้าที่ต้องเคารพหรือไม่ ถ้าบุคคลอื่นมีหน้าที่เคารพประโยชน์นั้นก็เป็นสิทธิ จากคำพิพากษาดังกล่าวสะท้อนให้เราเห็นว่าสิทธิ คือสิ่งที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ โดยที่บุคคลมีหน้าที่ต้องเคารพ จะกระทำตนล่วงล้ำสิทธิของบุคคลอื่นไม่ได้ สิทธิในสิ่งแวดล้อมก็เป็นสิทธิประเภทหนึ่งที่ทุกคนต้องให้ความเคารพซึ่งกันและกันไม่ใช่สิทธิเกินกว่าที่ตนมีไปกระทบถึงสิทธิของบุคคลอื่น เมื่อมีกฎหมายรับรองแล้วก็จะก่อให้เกิดผลที่ตามมา คือ ผู้ทรงสิทธิหรือผู้มีสิทธิในทางกฎหมาย (ดิเรก วรรณสมาคม, 2563, หน้า 77)

ดังนั้น สิทธิในสิ่งแวดล้อม คือ สิทธิของมนุษย์ที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาดปราศจากมลพิษ (दनัย ศรีลัมพ์, 2525, หน้า 135) สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่รัฐธรรมนูญรับรองนั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่ถูกคุ้มครองโดยกฎหมายในอำนาจสิทธิแห่งความเป็นกฎหมายสูงสุด โดยได้ผูกโยงกับเงื่อนไขการดำเนินการบางอย่างของรัฐ ในลักษณะส่งเสริมหรือช่วยเหลือจากรัฐให้ปัจเจกชนบุคคลสามารถใช้สิทธิขั้นพื้นฐานได้ (ต่อพงศ์ กิตยानุพงศ์, 2562, หน้า 53)

แนวความคิดสิทธิในสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

แนวความคิดสิทธิในสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมาไม่มีการรับรองไว้เหมือนในปัจจุบันเพราะในอดีตนับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยในขณะนั้นยังไม่ได้ตระหนักถึงสิทธิในสิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะประเทศไทยในขณะนั้นประชาชนยังไม่เปิดการรับรู้ถึงเรื่องสิทธิต่าง ๆ ที่ตนมีประกอบกับประเทศไทยในขณะนั้นมีความยากจน ทำให้ประชาชนตระหนักถึงปากท้องมากกว่าสิทธิที่เป็นประโยชน์ที่ตนมีที่พึงได้จากความเป็นมนุษย์ แต่แนวความคิดเรื่องสิทธิในสิ่งแวดล้อมก็ได้เริ่มปรากฏขึ้นมา เมื่อประเทศไทยได้ประสบปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่ในขณะนั้นยังเป็นเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมมากกว่าการคำนึงถึงสิทธิในสิ่งแวดล้อม ต่อมาได้เกิดความตื่นตัวในเรื่องของสิทธิเสรีภาพได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิในสิ่งแวดล้อมไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 แต่ก็ยังไม่สามารถใช้สิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองได้อย่างเต็มที่ เพราะยังขาดกฎหมายระดับรองมาเป็นกลไกการเข้าถึงสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรอง ซึ่งสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่รัฐธรรมนูญรับรองเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่อยู่ในสภาวะสิ่งแวดล้อมได้อย่างปกติสุข

แนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน

ระดับของการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. ร่วมรับรู้
2. ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น
3. ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ
4. ร่วมดำเนินการ
5. ร่วมติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล
6. ร่วมรับผล

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมอย่างหนึ่งในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายระดับขึ้นอยู่กับรัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับต่ำสุดจนถึงระดับสูงสุด มีข้อสังเกตว่า ถ้าระดับการมีส่วนร่วมมีระดับต่ำจำนวนประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมมากในทางตรงกันข้ามถ้าระดับการมีส่วนร่วมมีสูงขึ้นเพียงใดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนก็จะลดลง (สุวิทย์ ปัญญาวงศ์, 2563, หน้า 71)

แนวความคิดความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม

ความยุติธรรมในสิ่งแวดล้อม คือ กระบวนการทางความคิดที่นำมาสนับสนุนในการเรียกร้องสิทธิในการอยู่อาศัยในสิ่งแวดล้อมที่ดีปราศจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มคนที่มีอำนาจเหนือกว่า โดยความยุติธรรมในสิ่งแวดล้อมถูกใช้เป็นฐานสิทธิในการเรียกร้องถึงความยุติธรรม ซึ่งมีรากฐานความคิดจากสิทธิตามธรรมชาติใช้เป็นกลไกในการเรียกร้องถึงสิทธิความชอบธรรมของมนุษย์ในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในการดำรงอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี ความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม คือ สภาวะที่ปราศจากความเสี่ยงและเป็นอันตรายจากสิ่งแวดล้อม การลงทุนและการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม มีการแบ่งอย่างเท่าเทียม การมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สิทธิการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ภายใต้กฎหมายอย่างเสมอภาค

แนวความคิดหลักธรรมาภิบาล

แนวความคิดหลักธรรมาภิบาล คือ แนวความคิดที่นำเอาหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนกับกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กันมารวมไว้ที่เดียวเพราะต่างเป็นตัวส่งเสริมและสนับสนุนในหลักประชาธิปไตย และหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยหลักธรรมาภิบาลหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมต่างก็มีหลักการพื้นฐานมาจากหลักสิทธิมนุษยชนที่ได้ครอบคลุมถึงสิทธิในการจะมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี การที่มนุษย์จะเข้าถึงสิทธิในการที่จะมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีจะต้องมีเครื่องมือในการเข้าถึงสิทธิดังกล่าว คือ กฎหมาย

หลักการตีความกฎหมาย

หลักการตีความกฎหมาย คือ การใช้เหตุผลตามหลักตรรกวิทยาและสามัญสำนึก เพื่อให้ได้ข้อความที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและเป็นธรรม ในประเทศที่มีระบบกฎหมายที่ใช้ประมวลกฎหมาย การตีความกฎหมายมีหลักการตีความที่สำคัญ คือ

1. หลักการตีความตามตัวอักษร คือ การตีความเพื่อให้ทราบถึงความหมายของตัวอักษรที่ปรากฏในตัวกฎหมาย ได้แก่

- ก. ภาษาธรรมดา
- ข. ภาษาเทคนิค
- ค. บทนิยาม
- ง. ศัพท์ทางกฎหมาย

2. หลักการตีความตามเจตนารมณ์ คือ การตีความเพื่อให้ทราบถึงความประสงค์ของกฎหมายที่แท้จริง โดยพิจารณาได้จาก

- ก. บันทึกหลักการและเหตุผลในการร่างกฎหมาย
- ข. เหตุผลของการร่างกฎหมาย
- ค. พิจารณาจากกฎหมายในเรื่องเดียวกัน
- ง. พิจารณาเหตุผลในการแก้กฎหมาย

การตีความกฎหมายมีองค์การที่ใช้อำนาจในการตีความกฎหมายหลายองค์กร โดยการตีความแต่ละองค์กรก็อาจจะมีความเห็นไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ก่อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับองค์กรที่ตีความกฎหมายว่าจะตีความอย่างไร แต่ในที่สุดก็จะมีเพียงองค์กรเดียวที่จะเป็นองค์กรสุดท้ายที่ใช้อำนาจในการตีความและทำให้การตีความนั้นไม่มีข้อโต้แย้งต่อไป

หลักแห่งความร่วมมือ

หลักแห่งความร่วมมือ คือ หลักการที่ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมต้องมาจากความร่วมมือในการทำงานด้วยกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน หลักแห่งความร่วมมือเป็นหลักปฏิบัติในระบบกฎหมาย Common Law โดยการเปิดช่องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่าง ๆ (บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, 2560, หน้า 17-18)

หลักสิทธิขั้นพื้นฐาน

หลักสิทธิขั้นพื้นฐาน คือ สิทธิที่เกิดมาพร้อมกับมนุษย์แต่ละคนไม่มีใครสามารถพรากหรือลิดรอนสิทธิได้เป็นสิทธิของมนุษย์เองไม่ได้เกิดจากรัฐมอบให้ (สมยศ เชื้อไทย, 2562, หน้า 174) ได้แก่

1. สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิในฐานะความเป็นมนุษย์ เช่น สิทธิเสรีภาพในชีวิต สิทธิเสรีภาพในครอบครัว เป็นต้น โดยหลักสิทธิมนุษยชนมีรากฐานแนวความคิดความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีสิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่ และเชื่อว่าไม่ว่าแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันในด้านใดทุกคนมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน (อรรถสิทธิ พานแก้ว และวรศักดิ์ จันทร์ภักดี, 2560, หน้า 354)

2. สิทธิความเป็นพลเมือง คือ สิทธิในการเข้าร่วมในการสร้างเจตนารมณ์ของรัฐ เช่น สิทธิในการรวมตัว เป็นต้น

สิทธิในสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนที่ติดตัวมาพร้อมกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดมนุษย์ทุกคนจึงเป็นผู้ทรงสิทธิในสิ่งแวดล้อม แต่ในปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมได้เสื่อมโทรมลงเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์บางกลุ่มบางคนที่ดักตวงเอาประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมเกินสมควรทำให้สิ่งแวดล้อมได้รับความเสียหายไม่สามารถฟื้นตัวได้ส่งผลให้ธรรมชาติแปรปรวนไม่สมดุลส่งผลกระทบต่อ

มนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ มีผลกระทบไปทั่วก่อให้เกิดภัยธรรมชาติที่มนุษย์ต้องพบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นภัยที่ไร้พรมแดนทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการแก้ไขฟื้นฟูเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ

การคุ้มครองสิทธิในสิ่งแวดล้อมก็เป็นวิธีการหนึ่งในทางกฎหมายที่นำเอาเรื่องสิทธิในสิ่งแวดล้อมมาซึ่งเป็นสิทธิของมนุษย์ที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดมารับรองไว้ในรัฐธรรมนูญที่ทุกคนต้องให้ความเคารพไม่ว่าจะเป็นรัฐหรือประชาชน เพราะเป็นสัญญาประชาคมที่ประชาชนในรัฐได้ลงมติร่วมกันว่า ประชาชนพลเมืองทุกคนในรัฐส่วนใหญ่มีความพร้อมใจกันที่จะสละสิทธิของตนที่พึงมีมาแต่เดิมมารวมกันไว้ที่กฎหมายนี้ เพื่อเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานว่าประชาชนทุกคนในรัฐจะได้รับความคุ้มครองสิทธิจากกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งเป็นหลักการหนึ่งในหลักนิติรัฐที่ทุกคนเมื่ออยู่ภายในรัฐต้องให้ความเคารพกฎหมายและอยู่ภายใต้ในการคุ้มครองกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

สิทธิในสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิที่จัดอยู่ในสิทธิมนุษยชนที่มีแนวความคิดมาจากแนวความคิดกฎหมายธรรมชาติ กล่าวคือ เป็นสิทธิที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติมนุษย์ใช้เหตุผลในการค้นพบเป็นกฎหมายที่มีความยุติธรรมเท่าเทียมกัน โดยมีคุณค่าสูงกว่ากฎหมายที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ กฎหมายตามแนวความคิดของกฎหมายบ้านเมือง เมื่อผู้มีอำนาจออกกฎหมายมาบังคับใช้แล้วทุกคนต้องปฏิบัติตาม แม้จะไม่เห็นด้วยกับกฎหมายที่ออกมาบังคับใช้ แต่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม

จากแนวความคิดดังกล่าวรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้เอาแนวความคิดเรื่องสิทธิในสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นแนวความคิดในกฎหมายธรรมชาติมาบัญญัติไว้ในรูปแบบของแนวความคิดของกฎหมายบ้านเมืองในรูปแบบลายลักษณ์อักษรที่ปรากฏในมาตรา 57 (2) ที่กล่าวว่า รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการและใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืนโดยให้ประชาชน และชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เราจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติในเรื่องสิทธิในสิ่งแวดล้อมไว้โดยตรง เหมือนในบางประเทศ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาสิทธิในสิ่งแวดล้อมได้ปรากฏอยู่ใน Public Trust Doctrines โดยถือว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิโดยชอบที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และมีโอกาสใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองและดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ (อุดมศักดิ์ สนธิพงษ์, 2561, หน้า 29)

อย่างที่ได้อธิบายไว้ตอนต้นแล้วว่า สิทธิในสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่งที่เกิดจากแนวความคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติที่ใช้ในการต่อสู้กับรัฐให้ได้มาซึ่งสิทธิที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับความเป็นมนุษย์ทุกคน จากแนวคิดตามกฎหมายธรรมชาติหากพิจารณาให้ดีจะพบว่า เป็นแนวความคิดในเชิงอุดมคติที่เกิดจากการใช้ความคิดของมนุษย์ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้วยเหตุและผลนำมาใช้ในการต่อสู้กับรัฐเพื่อให้รัฐยอมรับสิทธิเมื่อรัฐยอมรับสิทธิในสิ่งแวดล้อมแล้ว ต่อมาก็นำมาผ่านกระบวนการให้เป็นที่ยอมรับ

กระบวนการดังกล่าวคือ การตราออกมาในรูปแบบของลายลักษณ์อักษรที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ทุกคนในรัฐต้องให้ความเคารพ แม้ว่าจะเป็นรัฐก็ตามก็ต้องให้ความเคารพ แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า การรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของรัฐ เพราะพิจารณาตามเนื้อความที่ปรากฏแต่ก็ให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม กฎหมายเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม แต่เป็นการเปิดให้มีส่วนร่วมในเชิงแบบพื้นที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนทั่วไปที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินการ

โดยการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมได้เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมแบบมีเงื่อนไขที่ว่ามีกฎหมายมารองรับการให้สิทธิการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชน หากไม่มีกฎหมายมารองรับการให้สิทธิตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดประชาชนหรือชุมชนก็ไม่สามารถใช้สิทธิได้แม้จะมีกฎหมายให้สิทธิ ส่วนการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับกฎหมายจะให้สิทธิอย่างไรกับประชาชน เช่น สิทธิในการที่จะออกกฎหมาย สิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร สิทธิที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น

การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนโดยใช้สิทธิฟ้องคดีเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมอย่างหนึ่งที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เดิมสิทธิในการฟ้องคดีได้ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 67 วรรคท้าย ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ให้สิทธิชุมชนที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้สิทธิแก่ประชาชนที่เข้าร่วมกลุ่มกันเป็นชุมชนมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ การอนุรักษ์บำรุงรักษา การได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ คุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพจะกระทำมิได้

เมื่อพิจารณาถ้อยคำในตัวบทรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิในสิ่งแวดล้อมแล้ว แม้มิได้บัญญัติไว้โดยตรง แต่ก็แสดงให้เห็นว่ารัฐได้ยอมรับสิทธิในการมีชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับรัฐในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม แต่สิทธิที่รัฐยอมให้แก่ประชาชนนั้นเป็นสิทธิของประชาชนที่เข้าร่วมกลุ่มกันเป็นชุมชนที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด โดยไม่ได้ให้สิทธิแก่ประชาชนทั่วไปที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการที่กฎหมายกำหนด

หากเราพิจารณาในแง่ของสิทธิในสิ่งแวดล้อม รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้รับรองสิทธิในสิ่งแวดล้อมไว้แล้ว แต่ในแง่ของการปฏิบัติประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธินี้ได้อย่างแท้จริง เพราะกฎหมายกำหนดให้ผู้ที่เข้าถึงสิทธินี้ได้ต้องเป็นประชาชนที่ได้รวมกลุ่มกันเป็นชุมชนถึงจะสามารถใช้สิทธิตามที่กฎหมายกำหนดได้ เป็นการจำกัดการเข้าถึงสิทธิที่กฎหมายกำหนด แต่หากประชาชนที่ไม่ได้รวมกลุ่มเป็นชุมชนจะใช้สิทธิฟ้องคดีจะต้องเป็นการใช้สิทธิในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายหรืออาจได้รับความเสียหายขึ้นอยู่กับว่าประชาชนจะใช้สิทธิในการฟ้องคดีอาญา คดีแพ่ง หรือคดีปกครอง การฟ้องคดีอาญา คดีแพ่ง หรือคดีปกครอง เป็นการที่กฎหมายเปิดช่องให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเมื่อตนเองได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นการใช้สิทธิในเชิงการเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้น มากกว่าการใช้สิทธิในเชิงป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

อย่างไรก็ตามต่อมาได้มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แทนทำให้บทบัญญัติของ มาตรา 67 ได้ถูกยกเลิกไป และได้ใช้มาตรา 57 แทนโดยได้บัญญัติว่า รัฐต้อง

(1) อนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีต ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

(2) อนุรักษ์ คุ่มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู บริหารจัดการและใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เราจะเห็นถึงความแตกต่างระหว่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 ที่ตัดเรื่องการใช้สิทธิฟ้องคดีออกไป ทำให้ประชาชนหรือชุมชนไม่มีสิทธิที่มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมโดยใช้สิทธิฟ้องคดี และได้กำหนดสิทธิของประชาชนและชุมชนที่จะมีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมได้เฉพาะประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น

การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชน โดยมีกฎหมายเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนกับการสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกลไกที่กฎหมายกำหนดซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีระดับมากหรือระดับน้อยขึ้นอยู่กับรัฐเปิดโอกาสให้มากหรือน้อยโดยผ่านกฎหมาย

สิทธิในสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ก่อให้เกิดสิทธิในการดำรงอยู่ในอากาศที่ดี สิทธิน้ำสะอาด รวมถึงสิทธิในการป้องกันภัย การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ตัดคำว่าสิทธิในการป้องกันภัยของประชาชนที่รวมกลุ่มเป็นชุมชน ก่อให้เกิดผลดี คือ ทำให้การใช้สิทธิของประชาชนที่ได้รวมกลุ่มกันเป็นชุมชนไม่สามารถใช้สิทธิฟ้องส่งผลให้การดำเนินการภาคีรัฐสามารถดำเนินงานได้สะดวกขึ้นไม่มีอุปสรรคจากการที่ประชาชนใช้สิทธิ ส่วนข้อเสีย คือ ประชาชนขาดสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนยังมีสิทธิที่จะฟ้องคดีโดยใช้สิทธิในการฟ้องคดีเพื่อเยียวยารักษาความเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นไปตามที่กฎหมายระดับรองกำหนดไว้

การที่กฎหมายเปิดช่องให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมจะก่อให้เกิดผลดีผลเสีย กล่าวคือ การให้สิทธิฟ้องคดีแก่ประชาชนทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวในการที่จะรักษาสิ่งแวดล้อม เพราะสิ่งแวดล้อมคือสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเองในการที่จะมีชีวิตที่ดีอันหมายถึงสุขภาพที่แข็งแรงปราศจากมลพิษทางเสียง ทางอากาศ และทางน้ำ การที่ประชาชนสามารถใช้สิทธิดำเนินคดีได้ด้วยตนเองที่เรียกว่า Citizen Suit คือการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบังคับใช้กฎหมาย เป็นเงื่อนไขที่ศาลเข้าไปตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ หรือฟ้องเอกชนที่ได้กระทำความผิดกฎหมาย เพื่อเป็นการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ทำให้ประชาชนช่วยกันเฝ้าระวังรักษาสิ่งแวดล้อม แต่การให้สิทธิแก่ประชาชนในการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมมิใช่จะมีแต่ข้อดีอย่างเดียวย่อมมีข้อเสียเหมือนกัน กล่าวคือ การใช้สิทธิของประชาชนในการฟ้องคดีอาจจะใช้สิทธิไม่สุจริต หากมีการฟ้องคดีกันโดยง่ายอาจทำให้ปริมาณคดีที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลมากขึ้น คู่กรณีพิพาทเสียเวลาต้องมาชี้แจงแสดงหลักฐานต่อศาล

สำหรับศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้ศาลมี 4 ศาล คือ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลยุติธรรม และศาลทหาร โดยแต่ละศาลมีอำนาจในการพิจารณาคดีที่ต่างกัน คือ มาตรา 194 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญกำหนดหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น เมื่อพิจารณบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรานี้แล้วจะเห็นว่ารัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจศาลยุติธรรมมีอำนาจในการพิจารณาคดีแพ่ง คดีอาญาหรือคดีที่มีกฎหมายกำหนดให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในคดีแพ่งเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับการเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายในสิ่งแวดล้อมเป็นกฎหมายที่รักษาเยียวยาสิทธิของบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิในสิ่งแวดล้อมซึ่งได้รับผลกระทบแล้ว โดยผู้มีสิทธิฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมในคดีแพ่ง คือ บุคคลที่ถูกโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลตามกฎหมายแพ่ง ส่วนคดีอาญา คือ คดีที่เกี่ยวข้องกับการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่มีโทษทางอาญาที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นต้น

มาตรา 197 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ศาลปกครองมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายหรือเนื่องมาจากการดำเนินการทางปกครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยคดีสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในการพิจารณาคดีของศาลปกครองจะเป็นคดีที่หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายประเภท เหตุเดือดร้อนรำคาญ การผังเมือง โรงงาน เป็นต้น โดยบุคคลที่มีสิทธิฟ้องคดี คือ บุคคลที่ได้รับความเสียหายหรืออาจได้รับความเสียหายจากการใช้อำนาจของหน่วยงานรัฐ

มาตรา 213 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการพิจารณาบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่บทบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ในมาตรานี้กำหนดให้บุคคลที่เห็นว่าตนถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองมีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้พิจารณาว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 57 (2) แล้วจะพบว่าไม่ได้รับรองสิทธิในสิ่งแวดล้อมไว้โดยตรง เพียงแต่ให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น เมื่อกฎหมายไม่ได้รับรองสิทธิในสิ่งแวดล้อมไว้โดยตรง หากประชาชนเห็นว่าตนถูกละเมิดสิทธิในสิ่งแวดล้อมก็ไม่มีสิทธิที่จะฟ้องศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัย หรือใช้สิทธิทางศาล เพราะไม่มีกฎหมายรับรองสิทธิ

ส่วนศาลทหารมาตรา 199 วรรคหนึ่งกำหนดให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลทหารและคดีอื่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรที่จะมีการเพิ่มถ้อยคำในรัฐธรรมนูญให้ประชาชนมีสิทธิฟ้องคดีเพื่อรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน โดยเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด การรับรองสิทธิของประชาชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เพราะสิทธิในสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนเป็นสิทธิตามธรรมชาติซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยถือว่าประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนทุกคนจึงมีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมกับรัฐในการดูแลรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเป็นไปตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักแห่งความร่วมมือ หลักความยุติธรรมในสิ่งแวดล้อม เพราะหลักการทุกหลักที่ได้กล่าวมาเป็นหลักที่ช่วยเกื้อกูลประสานของประชาชนในสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันโดยผ่านกฎหมายในการรับรองสิทธิ หากประชาชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีก็ส่งผลสุขภาพที่ดีรัฐจะประหยัดค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพสามารถนำเอางบประมาณไปใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านอื่น

เอกสารอ้างอิง

- दन्य ढरलूम. (2525). ค่ำทดแทนในกรณีลิ่งแวดล่อมเป็นพิข. วิทยาลัยพนธันติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิเรก ครอบสมาคม. (2563). ความรู้ทั่วไปและหลักการพื้นฐานทางกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน.
- ต๋อพงค์ กิตติยานพงศ์. (2562). ทฤษฎีสิทธิขั้นพื้นฐาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2560). กฎหมายลิ่งแวดล่อมเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : เดือนตุลา.
- สมยศ เชื้อไทย. (2562). กฎหมายมหาชนเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน.
- สุวิทย์ ปัญญาวงศ์. (2563). กฎหมายมหาชน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน.
- อรรถสิทธิ์ พานแก้ว และวรศักดิ์ จันทรภักดี. (2560). รัฐธรรมนูญที่มา หลักการ และความสำคัญ.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2561). กฎหมายเกี่ยวกับลิ่งแวดล่อม. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน.